

Є. О. Черняк,
аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА ЕМІГРАЦІЯ ТА "ВІДТІК МІЗКІВ": ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЕМІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ

Y. Chernyak,
post-graduate student, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

INTERNATIONAL LABOR FORCE EMIGRATION AND THE "BRAIN DRAIN": THE ECONOMICAL DISCOURSE OF EMIGRATION FROM UKRAINE

У статті узагальнено теоретичні аспекти та запропоновано практичні підходи до регулювання трудової міграції кваліфікованих працівників та оцінки економічної ефективності міжнародних міграційних процесів. Виявлено основні аспекти економічної привабливості рішення щодо еміграції. Акцентовано увагу на нерівномірності оплати праці в різних країнах світу, яка власне і спричиняє міграцію. Введено поняття чистого прибутку від міграції. Розраховано середні показники еміграції з України, відповідно до фаху мігранта. Зроблено порівняння еміграційної привабливості Польщі та Німеччини. Наведено позитивні та негативні наслідки від міжнародних міграційних процесів для країни походження мігранта та для приймаючої мігрантів країни.

The article generalizes theoretical aspects and gives practical approaches for regulation of high qualified workers and for the estimation of international migration processes' economical effectiveness. The main aspects of the attractiveness of emigration revealed. The fact, that inequality of wages in different countries is causing migration, is emphasized. The notion of the net profit from migration is provided. The average rates of emigration from Ukraine, according to the worker's specialty, are calculated. The comparison of the emigrational attractiveness of Poland and Germany is done. Positive and negative consequences of the international migration processes for the country of origin and for the receiving country are shown.

Ключові слова: Міжнародна трудова міграція, відтік мізків, чистий прибуток від міграції, середній показник еміграції, еміграційна привабливість.

Key words: International labor force migration, brain drain, net profit from migration, average rate of emigration, emigrational attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних економічних умовах, рівень освіти та кваліфікація робітників стає одним з основних факторів формування конкурентного потенціалу національної економіки. Таким чином, виїзд кваліфікованих спеціалістів, який також називають "відтік мізків", створює низку проблем для будь-якої країни світу. Крім того, важливо правильно, оцінити економічний ефект від трудової еміграції та імміграції в цілому. Їхнє регулювання стає першочерговим для урядів країн. На даному етапі рішення щодо трудової міграції, в основному, зумовлюється нерівномірністю оплати праці в різних країнах. Отже, нівелювання даного розриву за рахунок покращення умов праці, соціальних виплат або комплексу інших заходів може бути підґрунтям для подальшого зростання конкурентоспроможності національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Міжнародна міграція робочої сили та "відтік мізків" як окремих, специфічний її різновид ще мало описані у працях вітчизняних фахівців та дослідників. Це можна пояснити тим, що міграційні процеси є доволі новим явищем для України. Їхній вплив на економіку лише осмислюється та зацікавленість до них з боку наукового товариства тільки починає формуватися. Проте у світі вже існують відомі та змістовні моделі державного регулювання міжнародної міграції робочої сили. Насамперед, це

праці І. Авада [1], С. Дагмана [2], М. Каханця [3], А. Кіма [4], К. Циммермана [5] та інших.

Вагомий внесок у процес дослідження теорії і практики трудової міграції, удосконалення організаційних, економічних та правових важелів її регулювання зробили провідні вітчизняні вчені: А.П. Гайдуцький [6], Е.М. Лібанова [7], О.А. Малиновська [8], С.І. Пирожков [9], О.В. Позняк [10; 11] та інші. Досить детальний аналіз міграції в Україні щорічно робить Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні [12]. В роботах автора [13—15] розроблено комплекс рекомендацій з вдосконалення регулювання міжнародної міграції в Україні.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є узагальнення теоретичних підходів та розробка практичних рекомендацій, щодо регулювання відтоку за кордон висококваліфікованих робітників для забезпечення подальшого зростання міжнародної конкурентоспроможності національної економіки країни та оцінка економічного ефекту від міграції для країни походження та приймаючої мігрантів країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі розвитку продуктивних сил, економічна глобалізація створила нові умови та правила на всіх світових ринках. Крім цього, глобалізаційні процеси

стали причиною появи нових, до того не суттєвих, факторів впливу на економіку держава. Поміж інших слід особливо виділити міжнародну трудову міграцію.

Міжнародна трудова міграція — це переміщення працездатного населення між державами строком більше ніж на рік під впливом суто економічних причин, тобто в пошуках заробітку [16]. При даній формі міграції, мігрант здатен зберегти постійний зв'язок із країною походження.

Міжнародна трудова міграція справляє як позитивний, так і негативний вплив на економіку будь-якої держави. Міграційні потоки в першу чергу завдають стресу ринку праці та міжнародній конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Основними її формами є трудова еміграція, імміграція, рееміграція та відтік мізків як особлива форма руху робочої сили.

Під трудовою еміграцією розуміють виїзд працездатного населення з країни для подальшого працевлаштування за кордоном на строк більше одного року.

Трудова імміграція — це, відповідно, виїзд іноземних працівників на територію країни з метою працевлаштування на місцевих підприємствах на строк більше одного року. Таку країну прийнято називати приймаючою.

Повернення міжнародного трудового емігранта назад до країни походження, його працевлаштування та проживання в ній, називається рееміграцією.

Виїзд висококваліфікованих працівників за кордон називається "відтік мізків". Він є першочерговою причиною гальмування розвитку науково-технічного прогресу. Утримати таких працівників від еміграції складно, через її економічну привабливість.

Наприклад, припустимо, що індивід i із навичками x_i вирішує між тим, що залишитися у своїй країні b та отримувати платню $\beta_b(x_i)$, або переїхати до приймаючої r та заробляти $\beta_r(x_i)$. Переїзд включає збитки, що є індивідуально-специфічними такі, як моральні збитки від розставання з родиною та друзями (z_i), та збитки, що є подібними для всіх індивідів, такі як придбання квитків та плата за візу (c). Ймовірність переїзду індивіда до країни r бути залежить від чистого прибутку від міграції:

$$P(M_i = 1) = P(V_i > 0) \quad (1),$$

де $V_i = \beta_r(x_i) - \beta_b(x_i) - z_i - c$.

Припустимо, що заробітна плата та збитки мають нормальний розподіл із математичними сподіваннями (середніми значеннями) m_b, m_r, m_z та підсумовуючи усіх індивідів із однаковими професійними навичками, показник еміграції з країни походження до приймаючої країни (1) може бути оцінений як:

$$P(M = 1) = 1 - \Phi\left(\frac{-m_r + m_b + m_z + c}{\sigma_v}\right) \quad (2),$$

де σ_v^2 — дисперсія величини v , а $\Phi(x)$ — функція стандартного нормального розподілу [17; 18].

Рівняння (2) показує, що для визначеного рівня професійних навичок, рівень еміграції бути вищим, якщо: середній рівень заробітної плати у приймаючій країні вищий, ніж відповідний показник у країні походження, або нижчі середні індивідуально-специфічні витрати чи фіксовані міграційні витрати.

Розрахуємо середній показник еміграції (ймовірність еміграції), наприклад, для лікарів з України. Станом на 01.02.2015 року середня заробітна плата лікаря в Україні складає 2457 грн. або 136,6 дол. США, мінімальна заробітна плата — 1218 грн. або 67,7 дол. США [19]. Офіційний курс НБУ гривні щодо долара США складає: 1 дол. США = 17,99 грн. Курс євро щодо долара США складає: 1 евро = 1,142 дол. США [20].

Середнє квадратичне відхилення (стандартна похибка) σ_b оцінимо як $\frac{136,6 - 67,7}{3} = 22,96$. Тут ми скористалися наступними результатами.

Якщо відомі середнє \bar{y} і мінімальне y_{\min} значення досліджуваної ознаки в генеральній сукупності і гіпотеза про нормальний характер розподілу ознаки прийнятна, значення середнього квадратичного відхилення (стандартної похибки) вираховується таким чином: $\sigma \approx \frac{\bar{y} - y_{\min}}{3}$. Зміст наведеної формули пояснюється так. Якщо гіпотеза про

нормальний розподіл прийнятна, то дистанція між середнім і мінімально можливими значеннями випадкової змінної не перевищує 3σ (правило 3σ) з ймовірністю 0,9973 [21].

Для Польщі середня заробітна плата лікаря складає 2500 дол. США, мінімальна заробітна плата — 1500 дол. США [22].

$$\sigma_r = \frac{2500 - 1500}{3} = 333,33.$$

Середня ціна одного квитка на автобусний рейс Київ — Варшава складає 650 грн. = 36,1 дол. США [23], вартість робочої візи 35 евро = 40 дол. США. Наразі припустимо, що моральні збитки від розставання з родиною та друзями в середньому оцінюються у 1000 дол. США на місяць, тобто $m_z = 200, \sigma_z = 333,33$.

$$\text{Отже, } \sigma_v = \sqrt{\sigma_b^2 + \sigma_r^2 + \sigma_z^2} = 471,9.$$

Маємо

$$P(M = 1) = 1 - \Phi\left(\frac{-2500 + 136,6 + 1000 + 76,1}{471,9}\right) = 1 - \Phi(-2,72) = 0,99674 \quad (3).$$

Як бачимо, ймовірність еміграції дуже висока при таких розбіжностях у заробітних платах.

Проведемо аналогічні розрахунки для Німеччини: середня заробітна плата лікаря складає 8000 дол. США, мінімальна заробітна плата — 5500 дол. США [22].

$$\sigma_r = \frac{8000 - 5500}{3} = 833,33.$$

Середня ціна одного квитка на автобусний рейс Київ — Берлін складає 3600 грн. = 200,11 дол. США [23], вартість робочої візи 35 евро = 40 дол. США. Наразі припустимо, що моральні збитки від розставання з родиною та друзями в середньому оцінюються у 1000 дол. США на місяць, тобто $m_z = 200, \sigma_z = 333,33$. Таким чином,

$$\sigma_v = \sqrt{\sigma_b^2 + \sigma_r^2 + \sigma_z^2} = 897,8.$$

Показник еміграції до Німеччини дорівнює

$$P(M = 1) = 1 - \Phi\left(\frac{-8000 + 136,6 + 1000 + 240,11}{897,8}\right) = 1 - \Phi(-7,37) = 0,9999994 \quad (4).$$

Як бачимо, цей показник для Німеччини становить майже одиницю. Це зумовлюється суттєвою різницею у рівні заробітних плат в Україні та Німеччині.

Для більшості країн актуальним є попит на висококваліфікованих міжнародних трудових мігрантів. Природа такого попиту є цілком зрозумілою, адже разова інвестиція у вже готового спеціаліста є дешевшою і швидшою за процес підготовки власного.

Країна-експортер трудових ресурсів виграє за рахунок наступних факторів:

- підвищення купівельної спроможності та рівня життя сімей трудових мігрантів за рахунок грошових переказів, які вони отримують з-за кордону;
- зниження напруги на ринку праці;
- новий кваліфікаційний рівень мігрантів, що повертаються назад. [10, с. 32].

Низку вигод мають і країни-імпортери робочої сили. Залучення іноземних працівників сприяє збільшенню ВВП та національного доходу. Праця міжнародних трудових мігрантів, які знаходилися у деяких країнах Західної Європи, зумовила зростання економік даних країн протягом кількох десятиріч, починаючи з 50-их років ХХ століття. Скажімо, свого часу в Німеччині на офіційному рівні визнавалося, що "іноземні робітники і службовці, поряд з громадянами Німеччини, були творцями німецького економічного дива" [24, с. 30].

Використання іноземних трудових ресурсів дає змогу розширити сферу прикладання праці завдяки заповненню вільних робочих місць, таким чином, ліквідуючи присутній на місцевому ринку дефіцит робочої сили.

Приплив робочої сили з-за кордону робить можливим, з одного боку, прискорений розвиток економічно депресивних галузей народного господарства, зайнятість в яких не користується популярністю серед місцевого населення, а з іншого — сприяє переходу останнього до більш престижної, високооплачуваної праці з урахуванням власних порівняльних переваг [25, с. 12].

Надходження дешевої іноземної робочої сили може стати фактором зниження витрат виробництва, а відтак, підвищення конкурентоспроможності вироблених краї-

ною товарів та послуг. Завдяки трудовій імміграції в народному господарстві країни відчувається позитивний мультиплікативний ефект, оскільки іноземні робітники, пред'являючи додатковий попит на товари і послуги на внутрішньому ринку, стимулюють зростання виробництва і вищу зайнятість, в першу чергу, серед місцевого населення.

Трудові мігранти сплачують чималі податки до бюджету держави, хоча самі в той же час позбавлені більшості соціальних виплат з її боку. З огляду на це відбувається суттєве збільшення доходів бюджету та інших соціальних фондів країни-реципієнта людських ресурсів. Залучення фахівців з-за кордону сприяє підвищенню кваліфікаційного рівня місцевої робочої сили. Зростаюча конкуренція на ринку робочої сили країни, яка приймає трудових мігрантів, змушує її громадян підвищувати свої професійні навички [26, с. 206].

Завдяки популяризації національної продукції серед іноземців, держава згодом нарощує її експорт до країн походження трудових мігрантів, оскільки останні, повернувшись через деякий час додому, будуть відчувати потребу у користуванні тими благами, до яких вони призвичаїлися за кордоном.

Загалом, здійснений аналіз дає підстави стверджувати, що вигоди, які отримують промислово розвинуті країни (держави-реципієнти) від "викачування робочих рук" з менш розвинутих країн перевищують їх втрати. У цьому контексті слушною є точка зору тих дослідників, які вважають, що "не розвинуті країни допомагають країнам, що розвиваються, а, навпаки, ці останні надають кваліфіковану допомогу їй без того не бідним країнам-імпортерам робочої сили" [27, с. 903].

Крім економічних, доцільно узагальнити соціальні та демографічні наслідки зовнішньої міграції. Для країни-постачальника робочої сили це:

1. Депопуляція країни — систематичне зменшення абсолютної чисельності населення.
2. Соціальне сирітство або проблема ще одного втраченого покоління.
3. Політичний аспект; трудові мігранти, насамперед нелегальні, стають зручним об'єктом політичних маніпуляцій.

Для країн-імпортерів:

1. Приплив іноземних робітників з-за кордону дає змогу країні дещо пом'якшити прояви демографічної кризи, оскільки зазвичай мігрують молоді люди репродуктивного віку. Дякуючи цьому, відбувається зниження середнього віку населення держави, а значить, гальмується процес "старіння" нації [28, с. 134].

2. В державі прийому робочої сили можуть виникати проблеми, пов'язані з перебуванням на її території громадян інших країн. Мова може йти про соціально-культурні, міжетнічні, політичні, правові та деякі інші проблеми [29, с. 42—43].

Таким чином, слід розглядати наслідки міжнародної трудової міграції як для країн-постачальників робочої сили, так і для країн, що її отримують. Враховуючи все зазначене вище, варто сказати, що країни повинні послаблювати чи посилювати згадувані нами прояви міжнародного руху робочої сили. Дії мають спиратися на місце країни у міжнародних економічних відносинах, а також на власні національні інтереси. Тільки таким чином вони будуть здатні звести до мінімуму негативний ефект від міжнародної трудової міграції, а також зробити підґрунтя для подальшого прискорення розвитку національної економіки.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ігнорування міжнародної еміграції може мати негативний ефект на конкурентоспроможність національної економіки. Особливо актуальним є питання відтоку високо кваліфікованих фахівців з країни.

Ключовим фактором, який спричиняє міжнародну еміграцію працівників, є наявність чистого прибутку від міграції. При прийнятті рішення про еміграцію потенційний мігрант зважує потенційні вигоди та супутні витрати даного процесу. Для деяких категорій українських працівників, таких, наприклад, як лікарі, таке рішення є фактично очевидним, враховуючи суттєву різницю між

рівнем заробітної плати в Україні та інших країнах світу. В порівнянні з умовами праці, існуючими в Німеччині та Польщі, можна чітко бачити причини прагнення українців стати частиною ринку праці зазначених країн.

Ефект від міжнародної трудової міграції є неоднозначним. Він несе низку переваг та недоліків для приймаючої країни та країни походження мігранта. Використання дешевої іноземної робочої сили дозволяє скоротити витрати виробництва, а притік кваліфікованих працівників з-за кордону сприяє підвищенню технологічного і наукового потенціалу країни. З іншого боку, трудова імміграція переповнює ринок праці, збільшує безробіття та є фактором підвищення соціальної напруги.

Міжнародна еміграція робочої сили дозволяє скоротити існуюче в країні безробіття. Також воно сприяє підвищенню купівельної спроможності членів сімей мігрантів, за рахунок отриманих з-за кордону грошових переказів. Супутніми загрозами міжнародної еміграції є поступова депопуляція в країнах втрати кваліфікованих фахівців, яка призводить до технологічного відставання і, як наслідок, зменшення національної конкурентоспроможності.

У подальших дослідженнях слід приділити увагу запобіганню "відтоку мізків" з країни, спричиненого економічною нестабільністю та військовими діями, а також стимуляцією рееміграції кваліфікованих працівників до України.

Література:

1. Awad I. The global economic crisis and migrant workers: Impact and response / I. Awad. — Geneva: International Labour Organization, International Organization for Migration, 2009. — 85 p.
2. Dustmann C. Immigration: The European Experience / C. Dustmann, T. Frattini // IZA Discussion Paper No. 6261. — Bonn: Institute for the Study of Labor, 2011. — 49 p.
3. Kahanec M. High-Skilled Immigration Policy in Europe / M. Kahanec, K.F. Zimmermann // IZA Discussion Paper No. 5399. — Bonn: Institute for the Study of Labor, 2010. — 40 p.
4. Kim A.M. Foreign Labour Migration and the Economic Crisis in the EU: Ongoing and Remaining Issues of the Migrant Workforce in Germany / A.M. Kim // IZA Discussion Paper No. 5134. — Bonn: Institute for the Study of Labor, 2010. — 36 p.
5. Zimmermann K. F. Immigration Policy and the Labor Market: The German Experience and Lessons for Europe / K. F. Zimmermann, H. Bonin, R. Fahr and H. Hinte. — Berlin: Springer Verlag, 2007. — 209 p.
6. Гайдуцький А. Міграційний капітал в Україні: монографія / А. Гайдуцький. — К.: ТОВ "Інфосистем", 2009. — 224 с.
7. Зовнішні трудові міграції населення / За ред. Е.М. Лібанової, О. В. Позняка. — К.: РВПС України НАН України, 2002. — С. 57.
8. Малиновська О.А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О.А. Малиновська. — К.: НІСД, 2011. — 40 с.
9. Пирожков С. Внешние трудовые миграции в Украине: социально-экономический аспект: монография / С. Пирожков, Е. Малиновская, А. Хома. — К.: НИПМБ, 2003. — 134 с.
10. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи / За ред. О.В. Позняка. — Умань, 2007. — 276 с.
11. Позняк А. Влияние трудовых миграций населения Украины на рынок труда и доходы населения / А. Позняк // Проблемы рынка труда и формирования трудовых ресурсов: материалы Междунар. науч.-практич. конф., г. Москва, 17 декабря 2010 г. / Редкол.: М.М. Медвидь, В.А. Назаров, А.К. Сковиков. — М.: ООО "НИПКЦ Восход — А", 2010. — С. 183—192.
12. Міграція в Україні. Факти і цифри [Електронний ресурс] // Міжнародна організація з міграції (МОМ). Представництво в Україні. — Режим доступу: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf
13. Chernyak O. Modern challenges in governmental regulation of labor force migration in Ukraine / O. Chernyak, Y. Chernyak // Ekonomika. — 2012. — Vol. 91 (1). — P. 93—104.
14. Черняк Є.О. An influence of international labor force migration on national competitiveness / Є.О. Черняк //

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2013. — Вип. 9 (150). — С. 25—28.

15. Черняк Є.О. Поняття "золотого мігранта" в контексті державного регулювання міжнародної міграції робочої сили / Є.О. Черняк // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — 2013. — № 10 (199). — С. 76—80.

16. Міжнародна економіка: підручник / А.П.Румянцев, Г.Н.Климко, В.В.Рокоча та ін. За ред. А.П.Румянцева. — 3-те вид. — К.: Знання, 2006. — 479 с.

17. Borjas G. J. Self-Selection and the Earnings of Immigrants / G. J. Borjas // American Economic Review. — 1987. — Vol. 77 (4). — P. 531—553.

18. Zaiceva A. Migration and the Demographic Shift / A. Zaiceva, K.F. Zimmermann // IZA Discussion Paper No. 8743. — Bonn: Institute for the Study of Labor, 2014. — 71 p.

19. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

20. Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/currency/detail/currency?period=daily>

21. Черняк О.І. Теорія ймовірностей та математична статистика. Збірник задач: навчальний посібник / О.І.Черняк, О.М.Обушна, А.В.Ставицький. — К.: Знання, КОО, 2002. — 199 с.

22. Медицинский блог. Все для студента медика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://medicallyouth.blogspot.de/2013/04/blog-post_5.html

23. Онлайн-система e-travels [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://e-travels.com.ua/ua/international/poland.php>

24. Ходов Л.Г. Экономика международной миграции самодостаточного населения (мировой и российский аспекты) / Л.Г. Ходов. — М.: Междунар. ун-т, 2001. — 53 с.

25. Borjas G. Economic Research on the Determinants of Immigration: Lessons for the European Union / G. Borjas. — Washington: World bank, 1999. — 27 p.

26. Глущенко Г.И. Воздействие миграции квалифицированных работников на мировое экономическое развитие / Г.И. Глущенко // Общество и экономика. — Москва. — 2005. — № 3. — С. 174—207.

27. Iredale R. Migration Policies for the Highly Skilled in the Asia-Pacific Region / R. Iredale // International Migration Review. — 2000. — № 34 (3). — P. 882 — 906.

28. Гончаренко Г.С. Актуальные проблемы миграционных процессов / Г.С. Гончаренко. — Р.-на-Д.: Изд-во Южного федерального ун-та, 2007. — 558 с.

29. Метелев С.Е. Международная трудовая миграция и развитие российской экономики / С.Е. Метелев. — М.: Юнити-дана, 2006. — 175 с.

References:

1. Awad, I. (2009), The global economic crisis and migrant workers: Impact and response, International Labour Organization, International Organization for Migration, Geneva Switzerland.

2. Dustmann, C. and Frattini, T. (2011), Immigration: The European Experience, IZA Discussion Paper, no. 6261, Institute for the Study of Labor, Bonn, Germany.

3. Kahanec, M. and Zimmermann, K.F. (2010), High-Skilled Immigration Policy in Europe, IZA Discussion Paper, no. 5399, Institute for the Study of Labor, Bonn, Germany.

4. Kim, A.M. (2010), Foreign Labour Migration and the Economic Crisis in the EU: Ongoing and Remaining Issues of the Migrant Workforce in Germany, IZA Discussion Paper, no. 5134, Institute for the Study of Labor, Bonn, Germany.

5. Zimmermann, K. F. Bonin, H. Fahr, R. and Hinte, H. (2007), Immigration Policy and the Labor Market: The German Experience and Lessons for Europe, Springer Verlag, Berlin, Germany.

6. Gaidutskiy, A.P. (2009), Migratsijnyj kapital v Ukraini [Migration capital in Ukraine], TOV "Infosystem", Kyiv, Ukraine.

7. Libanova, E. M. and Pozniak, O. V. (2002), Zovnishni trudovi migratsii naselennya [External labor migration of population], RVPS Ukraine NAS Ukraine, Kyiv, Ukraine.

8. Malynovska, O.A. (2011), Trudova migratsia: socialni naslidky ta shlyakhy reaguvannya [Labor migration: social consequences and the ways to react], NISR, Kyiv, Ukraine.

9. Pirozhkov, S. Malynovska, O.A. and Homra, A. (2003), Vneshnie trudovye migratsii v Ukraine: socialno-ekonomicheskii aspect [External labor migration in Ukraine: social-economic aspect], NIPMB, Kyiv, Ukraine.

10. Pozniak, O. V. (2007), Migratsiini protsesy v Ukraine: suchasnyi stan i perspektyvy [Migration processes in Ukraine: the state-of-the-art and prospects], Uman, Ukraine.

11. Pozniak, A. (2010), "The impact of labour migrations of the population of Ukraine on the labour market and population incomes", Problems of the labour market and formation of labour resources: materials of the international scientific-and-practical conference, Ed. by Medvid, M.M. Nazarov, V.A. Skovikov, A.K. Moscow, Russia, December 17, 2010, pp. 183—192.

12. International Organization for Migration (IOM). Ukrainian residence (2013), Migratsia v Ukraini. Fakty ta tsyfyry [Migration in Ukraine. Facts and figures], [Online], available at: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf. (Accessed 30 March 2015).

13. Chernyak, O. and Chernyak, Y. (2012), "Modern challenges in governmental regulation of labor force migration in Ukraine", Ekonomika, vol. 91 (1), pp. 93—104.

14. Chernyak, Y.O. (2013), "An influence of international labor force migration on national competitiveness", Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, vol. 9(150), pp. 25—28.

15. Chernyak, Y.O. (2013), "The golden migrant" concept in governmental regulation of the labor force migration", Visnyk Skhidnoukrainskogo natsionalnogo universytetu imeni Volodymyra Dalya, no. 10 (199), pp. 76—80.

16. Romyantsev, A.P. Klymko, G.N. Rokocha, V.V. (2006), Mizhnarodna ekonomika [International economics], 3rd ed., Znannya, Kyiv, Ukraine.

17. Borjas, G. J. (1987), "Self-Selection and the Earnings of Immigrants", American Economic Review, vol. 77 (4), pp. 531—553.

18. Zaiceva, A. and Zimmermann, K.F. (2014), Migration and the Demographic Shift, IZA Discussion Paper, no. 8743, Institute for the Study of Labor, Bonn, Germany.

19. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2015), "Statistical informations", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 01 February 2014).

20. The official site of National Bank of Ukraine (2015), "Foreign exchange market indicators", available at: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/currency/detail/currency?period=daily>. (Accessed 01 February 2015).

21. Chernyak, O.I. Obushna, O.M. and Stavtyskii, A.V. (2002), Teoriia imovirnostej ta matematychna statystyka. Zbirnyk zadach [Probability Theory and Mathematical Statistics. Collection of tasks], Znannya, Kyiv, Ukraine.

22. Medical blog. All for medical students (2015), "Salaries of doctors in different parts of the world", available at: http://medicallyouth.blogspot.de/2013/04/blog-post_5.html (Accessed 01 February 2015).

23. Online-system e-travels (2015). "Bus tickets", available at: <http://e-travels.com.ua/ua/international/poland.php>. (Accessed 01 February 2015).

24. Hodov, L.G. (2001), Jekonomika mezhdunarodnoj migratsii samodejatel'nogo naselenija (mirovoj i rossijskij aspekt) [The economy of international migration of the active population (World and Russian aspects)], Mezhdunarodnyj universitet, Moskow, Russia.

25. Borjas, G. (1999), Economic Research on the Determinants of Immigration: Lessons for the European Union, World bank, Washington, USA.

26. Glushhenko, G.I. (2005), "Vozdejstvie migratsii kvalificirovannykh rabotnikov na mirovye jekonomicheskoe razvitie", Obshhestvo i jekonomika, no. 3, pp. 174—207.

27. Iredale, R. (2000), "Migration Policies for the Highly Skilled in the Asia-Pacific Region", International Migration Review, no. № 34 (3), pp. 882 — 906.

28. Goncharenko, G.C. (2007), Aktual'nye problemy migracionnykh processov [Actual problems of migration processes], Izdatel'stvo Juzhnogo federal'nogo universiteta, Rostov-na-Donu, Russia.

29. Meteleve, S.E. (2006), Mezhdunarodnaja trudovaja migratsija i razvitie rossijskoj jekonomiki, Juniti-dana, Moskow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2015 р.